

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljané po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 11. aprila 1877.

Obseg: Tako bi prav bilo tudi pri nas na Slovenskem. — Vaga pri kmetijstvu. — Premogov pepel dober gnoj za krompir. — Žalostni stan kmetijskih posestev v našem cesarstvu. — Kupčijska novica. — Kako dolgo živijo nekatere živali? — O „socijalistih“ nekoliko. — Slovniška mrvica. — Hrvatska bibliografija. — Angora. (Dal.) — Turčin pri brivcu. — Deželni zbori. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Tako bi prav bilo tudi pri nas na Slovenskem!**

Minister kmetijstva na Francoskem je na prid poljedelstvu ukazal, da se morajo po vsi državi ob krajih gozdov, na potih in vrtih narediti table s sledečimi napisi:

Jež se živi od miš, polžev in črvov, v obče od živali, katere so škodljive kmetijstvu, zato:

ne ubijajte ježa!

Krota vsako uro pokončá 20—30 mrčesov, zato:

ne ubijajte krot!

Krt neprenehoma streže po črvih, bramorjih in žužkih vsake vrste; v njegovem želodcu se še nikdar ni našel sled, da bi žrl rastline; on veliko več koristi, kakor pa škoduje, zato:

ne ubijajte krta!

Hrošec (keber) in njegov črv sta najhujša sovražnika poljedelstvu; hrošec izleže po 60 do 100 jajc, iz katerih se izvalijo črvi, iz črvov pa se naredijo zopet hrošči, zato:

pokončujte hrošče!

Gosenice in drugi mrčes v vsakem kantonu včasih na leto in dan po več tisuč frankov škode naredijo; le tiči morejo vbrantiti to škodo, kajti oni se živijo najraji od raznoterega mrčesa in so največi prijatelji kmetovalcev, zato:

otroci, pustite pri miru tičja gnjezda!

Vaga pri kmetijstvu.

Vaga in mera ste vsacemu umnemu gospodarju prevažni stvari, al žalibog, da se večina kmetovalcev premalo za nji zmeni ali pa celó ne. Za perišče semena več ali manj, za snopič sená več ali manj, za lopato gnojá več ali manj, to je mnogim vse eno, a vendar ni vse eno, če hoče gospodar dober gospodar biti, da ne trosi po nepotrebnem semena in klaje preveč, pa da tudi ne skopari ž njimi. Že v sv. pismu je Salomon rekel: „Bog je vse modro po meri in vagi vredil.“

Ni pa namen teh vrstic, kmetovalcem kazati, koliko tega in unega je po pravi meri in vagi treba za

seme, za krmo itd. Namen naš je le, gospodarje naše opomniti v obče, da ste vaga in mera umnemu gospodarju potrebni.

To pač vsak kmetovalec vé, da imamo pšenico, rž, ječmen itd., ki je bolj težka ali bolj lahka, po tem pa se ravna to, ali naj se bolj redko ali bolj gosto žito seje; le kdor tedaj težo (pezo) semena presodi, bo pravo zadel, da ne bo težkega in zato bolj popolnega semena toliko sejal kakor lahkega in manj zdatnega. Vagajmo tedaj le enekrat seme, da po tem presodimo, koliko ga bo potreba, in dobili bomo pravo mero za-nj, to je, da ne tratimo semena brez potrebe.

Še bolj potrebno pa je vagati klajo živine, da jej ne pokladamo preveč, pa tudi ne premalo. „Novice“ so mnogokrat že razkladale, koliko na vago je treba „na pr.“ goveji živini vsak dan sená ali kake druge klaje; če pa gospodar ne pozná ne žive teže svoje goveje živine in ne vé, koliko na vago jej klaje poklada. Tak gospodar slep tava o tem, kar živini daje, morebiti veliko preveč, morebiti veliko premalo. Nihče naj pa ne misli, da mora gospodar zmirom in vsak dan z vago in merico okoli živine hoditi, — ne, ne; to bilo bi smešno; zadosti je, da krmo (seno, slamo, kornike itd.) enkrat zvaga in posodo (trugo, koš itd.) potem zaznamova, v katero bode zvagani porcijon deval, pa ima potem pravo mero. Živine pa tudi ni treba vsak dan vagati, da bi po njeni živi teži določeval vsak dan mero klaje; zadostuje, ako se živina vsaka dva meseca enkrat zvaga, da vé, koliko vago.

Marsikrat hlapec modriha ali kaka dekla Urša se utegneta pri nas smejati temu in misliti: „no, živini je začel gospodar senó vagati, bo pa kmalu tudi nam kruh vagal.“ Tako zasmehovanje naj gospodar ima za to, kar je — nevednost poselska; če bi se bili gospodarji po neumnih hlapcih ali deklah ravnali, stalo bi poljedelstvo na tisti stopinji, kakor je bilo za časa Adama in Eve.

Prav in cenó se živina tudi ne dá debeliti (pitati) brez vage; treba je namreč, da gospodar, ki ima pitavno živino, se od časa do časa vage posluži, da izvé, kako in za koliko se živina debelí s pokladano jej krmo in ali ne bi bolje kazalo, na priliko, kedar ima senó veliko ceno, da bi ga raji prodal, kakor pa obračal za pitanje živine, ako mu prodano senó dá več dobička.

Naj dodamo temu še drug izgled. Dokler tèle sesá, postaja vsak dan za 1 funt in pol težje, zato potrebuje vsak dan 4 bokale ali 10 funtov mleka. Da se

tedaj sesajoče tele odebeli vsak dan za 3 funte, potrebuje za te 3 funte mesá 8 bokalov ali 20 funtov mleka. Če tedaj gospodar tèle večkrat zvaga, potem lahko prevdari: kaj mu po ceni mleka in po ceni telečjega mesá več dobička dá: ali da tele dalje časa sesá ali pa popreje odstavi in raje mleko prodá.

Mnogo družih dokazov bi imeli še navesti, kako potrebna je vaga kmetovalcu, da z večim dobičkom gospodari. Al naj to zadostuje le v ta namen, da sicer umnim gospodarjem, ki pa dosihmal niso porajtali vage, kakor bi treba bilo, oči odpremo za korist vage.

Gospodarska skušnja.

Premogov pepel dober gnoj za krompir.

Umni kmetovalci premogov pepel (Steinkohlen-Asche) devajo na kupe mešanega gnoja (komposta) ali pa z njim gnojijo travnike. Slabi gospodarji pa nasproti ta pepel vozijo na cesto ali ž njim zasipajo jame. To je nespametno, kajti premogov pepel ima stvari v sebi, ki dobro teknejo rastlinstvu, namreč apno z žvepleno kislino (gips), vrh tega pa ima posebno veliko moč srkati v-se gnojnico in v sebi obdržati. Zatega del v več krajih Turingije ravnaajo s premogovim pepelom tako-le: Ne daleč od gnojišča imajo zidane jame, v katere devajo preretani premogov pepel in ga močno z gnojnico polijejo, na to paspet kakega pol čevlja na debelo de-nejo pepela, ki ga zopet z gnojnico polijejo, na to spet pride pepel, in tako dalje, da je jama polna. Spomladi pognojijo krompirju, ki ga sadijo, tako, da vsakemu krompirju perišče tega gnojnega pepela nasujejo. Po takem ravnanji dobivajo Turinginci obilne pridelke.

Ker dandanes vzlasti po mestih zeló kurijo s premogom in se naredi s tem veliko pepela, je želeti, da se gnojna moč njegova sploh spoznava in za poljedelstvo ceni, kakor zasluži.

Gospodarske novice.

Žalostni stan kmetijskih posestev v našem cesarstvu.

Dr. J. Winkler je nedavno na svitlo dal knjižico pod naslovom: „die Realitätenkrisis in Ziffern“, v kateri je stan kmetijskih posestev leta 1875. z veliko natančnostjo popisal. Iz te knjižice je razvidno, da je l. 1875. bilo 3071 milijonov goldinarjev dolgov na Avstrijskem kmetijskem posestvu, tedaj še nad 39 odstotkov cele vrednosti kmetijstev zadolženih.

Če je to že leta 1875. bilo, koliko veliko več je že zadolženih dandanes. Pač žalostni stan kmetijstva, v katerem so naši sedanji ministri lani videli glasoviti „volkswirtschaftlichen Aufschwung“!

Cena medú pitanca

je zdaj na Kranjskem po 40 krajc., cena voska po 90 krajc. do 1 gold. 5 krajc., kakor je blagó bolje ali slabeje. Tržna cena medú za domače potrebe bila je k velikonočnim praznikom po 30 krajc.

„Slov. Čebela“.

Natoroznanske drobtinice.

Kako dolgo živijo nekatere živali?

Bolha, muha, metulj, kakor tudi gosenica in črv, živé po devet mesecev. Rak more živeti 30 let. Riba živi prav dolgo; ščuka cesarja Friderika je živelá 967 let. Navadne žabe žive po 12 — 15 let, želve pa 70 — 80 let. Izmed tičev najdalje živi pa-

piga, sokol, orel in goska; sokolin orel po 150, papiga po 120 let. Vrabec živí 10 — 12 let. Med sesajočo živino živí najdalje slon in kit po 200 — 300 let. Srednja starost konj je 25 let; primeri se pa včasih, se vé da jako redko, da doživí konj starost 40 do 50 let. Goveda živé po 20 let, takotudi koza, ovca, mačka in psi po 20 let. Lev živí 50 let.

„Pučke nov.“

Podučne stvari.

O „socijalistih“ nekoliko.

V zadnjem listu „Novic“ (med čenčami iz Ljubljane) je bil površno omenjen shod „delavcev“, katere so bili sklicali iz Nemčije poslani ali vsaj podučeni socijalistični agitatorji, ki v Švici, Belgiji, na Nemškem, Francoskem, Ruskem, zdaj pa tudi že na Dunaji begajo in vznemirjajo delavce. Prav mikaven je evangelij, katerega ti tuji aposteljni oznanujejo, njihovi nauki so res pozornosti vredni. Po njihovih načelih, katere so govorniki v čitalniškem steklenem salonu, kolikor jim je previdna policija dovolila, prodajali pičlemu številu nazočih, „delavcu“ ni treba v cerkev hoditi, da bi si izprosil nebes na unem svetu, on naj hodi rajši v društva in po teh skuša si pridobiti nebesa že tū na zemlji, ker iz onega sveta ni prišel še nihče pravit, kako je tam. „Delavec“ — se je dalje govorilo — ne sme biti ne Slovenec ne Nемец, ne nemškutar ne narodnjak, ne klerikalec ne liberallec, ne katoličan ne drugoverec, sploh ne sme imeti nobenega domovinskega čutja, nobene vere, ampak naj bo le „delavec“; liberalci so mu sovražniki ravno tako, kakor klerikalci, ker ga oboji rabijo le za svoje sebične namene; „delavci“ morajo toraj po vsem svetu biti le eno telo, ki napoveduje boj vsem drugim stanovom.“

Taka načela niso zrastle pri nas na domačem drevju, ampak skušajo jih zatrositi tuji rogovileži med naše pridne rokodelce, a ne zato, da bi jim pomagali, ampak rabiti jih hočejo za svoje sebične namene.

Naj tedaj tū sledi posnetek tega, kar Dunajski časnik „Reform“ piše o socijalizmu, ki bega zdaj tudi že na Dunaji delavce, in ki daje celó Pruski vladi mnogo opraviti.

„Nikakor ni prav to, da socijalni demokrati povdarjajo posebno besedi „delo“ in „delavec“, da se stanovni, iz katerih se v prvi vrsti sestavlja socijalistična stranka, imenujejo nalašč in nič drugače ko „delavci“, kakor da bi bili vsi drugi ljudje lenuhi in postopači. Vsak človek bi moral kaj koristnega delati in velika večina ljudstva tudi res dela. Toda gospodje delavci „par excellence“ to reč razumejo tako, kakor da bi delo z glavo, z možgani, ne bilo delo. Al za vsako delo z glavo je treba tudi rok in pisatelj tega članka zagotavlja svoje „tovarše obrtnijske“, da se mu večkrat roke bolj vtrudijo, kakor glava. Nasproti je pa za vsako delo z rokami treba tudi glave in čem bistrejša glava, tem bolje je delo rok.

Vsak človek ima ne le pravico, ampak tudi dolžnost delati; „pravico do dela“ pa povdarjajo vsi socijalisti, ali, z drugimi besedami rečeno, oni trdijo, da morajo dela dobiti. Al država in človeška družba nimate dolžnosti, vsakemu človeku dati ali priskrbeti dela; iskati mora si ga vsak sam. Res, da je naloga držav, skrbeti za družinski red in občne potrebe; toda popolnoma in za zmiraj nobena država ne more izvrševati te naloge, ker ima skrbeti ravno tako za druge svoje državljane, katerih ne more obteževati s tem, da bi jih silila, dajati „delavcem“ dela.